

COMUNICAREA ȘI COMUNIUNEA: DE LA STAREA PARADISIACĂ, LA ALTERAREA PRIN PĂCAT ȘI LA PREGĂTIREA RESTABILIRII PRIN DUMNEZEU-CUVÂNTUL, ÎN ABORDAREA PĂRINTELUI PROFESOR DUMITRU STĂNILOAE

Dr. Alexandru MĂLUREANU
Sectorul Teologic-Educațional, Administrația Patriarhală

Abstract

Theology of Father Dumitru Stăniloae is characterized by a personalist perspective emphasized in triadology, but also in anthropology, christology and ecclesiology. Thus, the state of communication and communion between God and human being is presented from the creation of man, in primordial state. In Heaven there was a personal communication between God and man, but due to the sin of the forefathers Adam and Eve, this natural state of communication and communion was broken, being altered. The whole creation suffered, but God continued to communicate with man, through the dialogue with the patriarchs and prophets of the Old Testament. This dialogue aimed the Incarnation of the Word who restored communication and communion between God and human being.

Keywords: communication, sin, alteration, Logos, dialogue, restoration, communion.

Comunicarea și comuniunea personală a lui Dumnezeu cu omul în rai

Părintele Profesor Dumitru Stăniloae mărturisea că Dumnezeu l-a înzestrat pe om cu darul gândirii și al vorbirii pentru a comunica cu semenii săi, dar și cu Sine Însuși. În acest sens, Părintele afirma: „Dumnezeu a dat oamenilor prin lucruri atât posibilitatea să gândească și să vorbească, prin faptul că El a gândit rațiunile lor, cât și trebuința să le gândească și să le exprime, ca să poată face uz de ele în relațiile dintre ei și, prin aceasta, să se realizeze între ei și El dialogul pe care l-a voit El cu ei, adică pentru ca ei să

răspundă Lui prin gândirea și vorbirea lor... Toate acestea se cer exprimate și comunicate printr-un limbaj mereu îmbogățit”¹.

Dumnezeu îi solicită omului vorbirea, comunicarea, prin responsabilitatea pe care o acordă lui Adam, de a numi toate animalele create. „Acesta e înțelesul cuvintelor din Facere: «Și Domnul Dumnezeu care făcuse din pământ toate fiarele câmpului și toate păsările cerului le aduse la Adam, ca să vadă cum le va numi; așa ca toate ființele vii să se numească precum le va numi Adam. Și a pus Adam nume tuturor animalelor și tuturor păsărilor cerului și tuturor fiarelor sălbatice» (Facere 2, 19-20). Astfel, Dumnezeu Însuși a cerut omului să vorbească întrucât 1-a îndemnat sau a pus în firea lui trebuința să descopere cuvintele ce i le-a comunicat El prin lucruri sau sensurile date de El lucrurilor”².

Omul are astfel și responsabilitatea descoperirii sensurilor raționale din lume, Adam neinventând atunci când o numește pe femeia sa Eva (viață) și făpturile, ci reușind să pătrundă în rațiunile lor și să le descopere sensul, rațiunea lor de *a fi*³.

Solicitarea adresată de Dumnezeu omului reprezintă investirea acestuia cu o vocație cu adevărat sacerdotală: „Adam a fost invitat să dea nume făpturilor, adică să descopere logosul lor și orientarea lor dinamică spre Logosul suprem. Adunarea făpturilor create de Dumnezeu înaintea lui Adam reprezintă investirea acestuia cu o vocație sacerdotală, ca preot al naturii cosmice”⁴.

Pentru Părintele Stăniloae, numele însuși indică vocația omului și disponibilitatea sa ființială spre relație de comunicare cu ceilalți. Părintele consideră că „a da cuiva nume, a-l chema pe nume în sens biblic, este mai mult decât a-l desemna. Înseamnă a-l cunoaște în propria lui vocație, a-l evoca și a institui cu el o relație, o comunicare... Prin faptul că Adam dă nume tuturor făpturilor arată că are loc o mutație în creație”⁵.

¹ Pr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. I, EIBMBOR, București, 2003, p. 367.

² *Ibidem*.

³ Paul Evdokimov, *Rugul aprins*, traducere de diac. Teodor V. Damșa, Editura Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1994, p. 48.

⁴ Gheorghe Popa, *Comuniune și înnoire spirituală în contextul secularizării lumii moderne*, Teză de Doctorat, Facultatea de Teologie Ortodoxă, Universitatea București, 1998, pp. 135-136.

⁵ Pr. Constantin Galeriu, *Jertfă și Răscumpărare*, Editura Harisma, București, 1991, pp. 99-100.

Prin numirea oamenilor și a lucrurilor din lume, creația nu mai apare ca „un haos organizat, ci ca o Biserică în devenire”⁶. Atât schimbarea numelui „unor personalități biblice (Avram-Avraam, Chefa-Petru, Saul-Pavel), cât și punerea numelui celor botezați în Numele Sfintei Treimi, semnifică o metanoia a făpturii umane și totodată începutul unei noi relații între Dumnezeu și om”⁷.

Comunicarea lui Dumnezeu către om îl responsabilizează pe acesta. Omul devine *partener al dialogului cu Dumnezeu*, atunci când începe să răspundă lui Dumnezeu. De aceea, „chiar cuvintele adresate de Dumnezeu nouă prin lucruri ne stimulează la înțelegerea lor. Iar înțelegerea lor provoacă un răspuns din partea noastră. Căci nu există cuvânt înțeles de un om, față de care el să nu ia o atitudine, adică să nu răspundă. El a început să vorbească atunci când a început să răspundă lui Dumnezeu, trebuind să răspundă, fiind obligat de Dumnezeu să răspundă prin lucrurile puse de Dumnezeu în fața lui; el a început să se actualizeze ca partener al dialogului cu Dumnezeu. Dumnezeu acceptă numele pe care omul le pune lucrurilor, în dialog cu El, pentru că aceste nume au fost date lucrurilor de Dumnezeu Însuși. Punând nume lucrurilor, ființa noastră a început să se actualizeze și să se dezvolte ca partener al dialogului cu Dumnezeu. Numai în acest dialog cu Dumnezeu despre lucruri, ființa noastră se dovedește superioară lucrurilor ca obiecte, așa cum este și Dumnezeu. Prin aceasta, persoana noastră e ridicată pe un plan comun cu Dumnezeu, ca două subiecte care vorbesc despre lucruri ca despre obiecte, fiind și ea superioară lucrurilor și capabilă de a sta, prin dialogul cu Dumnezeu, oarecum pe același plan cu El, prin bunăvoința Lui”⁸.

Dumnezeu îl ajută pe om în acest dialog, dăruindu-i ca indiciu raționalitatea lucrurilor și capacitatea necesară de a le înțelege și a le căuta neîncetat. Dar depinde de om ca, prin efort și sacrificiu, să răspundă apelului de iubire a lui Dumnezeu, interpretând și descifrând înțelesurile lumii. „Dumnezeu nu insuflă însă omului de-a gata înțelesurile și numele celor create de El, ci așteaptă

⁶ Pr. Dumitru Stăniloae, *Spiritualitate și comuniune în Liturghia ortodoxă*, Craiova, 1986, p. 19.

⁷ Ilie Ivan, *Cuvântul în slujirea mântuirii*, Teză de Doctorat, Facultatea de Teologie Ortodoxă, Universitatea București, 1997, p. 39.

⁸ Pr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă...*, vol. I, pp. 367-368.

efortul lui de a le descifra, pentru care i-a dat capacitatea și trebuința lăuntrică. Fiindcă aceste înțelesuri și întrebunțări sunt actualizările unor virtualități indefinite. Aceasta e încă o cauză pentru care fiecare om învață să vorbească printr-un efort, nu i se dă vorbirea de-a gata. Numai în felul acesta dialogul implică în el o creștere spirituală și o libertate. Înțelesurile lucrurilor ne sunt date obiectiv, așa cum este dată și capacitatea noastră de a le sesiza. Dar aceste înțelesuri au în același timp caracterul unei solicitări din partea lui Dumnezeu, la care omul trebuie să-și dea silința să răspundă. Dumnezeu așteaptă ca omul să descopere nesfârșitele gânduri ale Sale puse în lucruri și să exprime în cuvintele lui tot mai multe din indefinitele înțelesuri pe care voiește ca el să I le spună prin lucrurile create pentru el. Noi putem combina în moduri nenumărate lucrurile între ele, sau lucrurile cu noi și ne putem așeza în relații de o varietate mereu imprevizibilă cu alții, prin lucruri. Astfel, actualizăm în mod variat virtualitatea vorbirii, care are pe Dumnezeu ca partener solicitant... Dumnezeu așteaptă ca noi să înțelegem tot mai bine și tot mai deplin gândurile Lui puse în lucruri și cuvintele ce ni le-a adresat prin ele, sau ni le adresează prin situațiile noi în care suntem puși⁹.

Există o strânsă legătură între comunicare și comuniune, între vorbirea omului, natura sa comunitară și vocația sa ontologică de a fi în relație cu ceilalți oameni: „deși în Facere se spune că Adam a dat nume animalelor înainte de facerea Evei, totuși faptul că facerea femeii e menționată imediat după actul lui Adam de numire a animalelor, arată o legătură între vorbirea omului și natura lui comunitară. Omul vorbește pentru că Dumnezeu îl îndeamnă la vorbire prin capacitatea și trebuința ce i-a sădit-o spre aceasta, dar omul vorbește pentru că gândește, iar aceasta arată că el gândește nu numai pentru a descoperi prin gândirea lui tot mai mult pe Dumnezeu cel infinit în opera creației și pentru a-L lăuda pentru înțelepciunea și puterea Lui arătată în creație, ci și pentru a comunica cu ceilalți oameni și pentru a-L lăuda împreună cu aceia pe Dumnezeu și pentru a crește spiritual împreună. Omul nu poate crește spiritual deplin numai în relația cu Dumnezeu. Oamenii își răspund și unul altuia prin gândire și vorbire, pentru că Dumnezeu a sădit în ei această trebuință, deci le-a cerut aceasta”¹⁰.

⁹ *Ibidem*, pp. 368-369.

¹⁰ *Ibidem*, p. 369.

Însuși textul Sfintei Scripturi ne prezintă ontologia interpersonală și dialogală a omului. Astfel, Facere 2, 18 nu exprimă o relație de subordonare a femeii față de bărbat, ci dimpotrivă „o ordine așezată de Dumnezeu în comunitatea umană, prin care viața de comuniune a Sfintei Treimi se comunică umanității și prin umanitate întregii creații... Dumnezeu a prezentat femeia bărbatului ca dar al Său, așezând-o *în fața sa*... în dialog interpersonal, față către față”¹¹. Din acest fapt rezultă că persoana umană se definește și se împlinește doar prin relația cu semenii și cu Dumnezeu, ceea ce îi conferă omului identitatea și îl recunoaște ca persoană fiind relația sa cu Dumnezeu, „Care-l iubește și-l creează după chipul Său, adică îl face partener de dialog. Dumnezeu i se adresează în rai: «Adame, unde ești?» (Facere 3, 9) și-i cere să răspundă la chemarea Sa de dragoste, arătându-i că în afara relației cu El, existența omului duce la moarte, nu la viață... atunci când se înstrăinează de Dumnezeu, când iese din mediul iubirii, al comuniunii cu Dumnezeu”¹².

În interpretarea Sfinților Părinți, pomul vieții și pomul cunoștinței binelui și răului au semnificații legate de comuniunea omului cu Dumnezeu și de ieșirea din această comuniune. Astfel, „unii Sfinți Părinți au interpretat pomul vieții ca viața de comuniune cu Dumnezeu la care erau chemați protopărinții, iar pomul cunoștinței ca o cunoaștere prin experiență a ruperii acestei comuniuni”¹³.

După Sfântul Maxim Mărturisitorul, pomul cunoștinței binelui și răului reprezintă „lumea sensibilă în care trăim. Asumată în Duhul lui Dumnezeu, ea ne conduce la cunoașterea binelui, asumată doar dintr-o perspectivă biologică sau psihologică, ne conduce la o pseudo-cunoaștere, în care binele se amestecă cu răul. Sfântul Maxim folosește această interpretare simbolică pentru a sublinia faptul că omul are posibilitatea să aleagă între două căi existențiale: comuniunea cu Dumnezeu, care înseamnă viață și separarea de Dumnezeu, care înseamnă moarte. De aceea, termenii biblici de bine și rău nu sunt doar categorii morale, juridice sau sociale, ci categorii ontologice și existențiale... Dumnezeu nu interzice

¹¹ Gheorghe Popa, *op. cit.*, p. 136.

¹² Ilie Ivan, *op. cit.*, pp. 35-36.

¹³ Pr. Ștefan Buchiu, *Dogmă și Teologie. Curs de teologie dogmatică și simbolică ortodoxă*, vol. I, Editura Sigma, București, 2006, p. 267.

omului cunoașterea, care în limbaj biblic se identifică cu viața cea adevărată, ci interzice pervertirea ei și a existenței umane, printr-o falsă înțelegere și exercitare a libertății”¹⁴.

Prin urmare, în centrul dialogului dintre om și Dumnezeu se află vocația omului de a *numi* creația, adică vocația sacerdotală a persoanei umane. „Această vocație a eșuat însă prin căderea în păcat, cădere care a atras după sine exilul istoric și existențial al omului, precum și pervertirea întregii creații... Omul, pentru a-și împlini vocația sa de preot al creației, trebuia să treacă printr-un exercițiu al libertății sale personale. Acest exercițiu trebuia să se desfășoare în orizontul harului, al comuniunii cu Dumnezeu și cu întreaga creație”¹⁵.

Starea primordială

După cum am văzut, omul este structurat spre comuniunea cu Dumnezeu și cu semenii, chipul dumnezeiesc din om reprezentând *structura ontologică* a omului creat să tindă spre comuniunea cu Dumnezeu, cu comuniunea supremă a Persoanelor dumnezeiești, Care sunt *izvor și model* al oricărei comuniuni, dar și cu persoanele umane. Asemănarea cu Dumnezeu înseamnă tocmai activarea acestei structuri ontologice spre comunicare și spre comuniune. Starea primordială a omului „nu putea fi o stare de desfășurare a chipului în virtuțile în care manifestă această comuniune, întrucât pentru aceasta se cerea timp. Dar starea primordială nu putea fi nici o lipsă a chipului ca structură ontologică în tendința spre această comuniune, pentru că o asemenea structură specific umană nu se câștigă în timp. Omul a fost de la început om. Omul a fost deci curat de pornirile rele și cu o tendință spre binele comuniunii cu Dumnezeu și cu semenii, dar nu întărit în această curăție și în acest bine”¹⁶.

În starea primordială, omul comunica direct cu Dumnezeu, existând o relație bazată pe întâlnirea efectivă și pe sesizarea limbajului divin inscripționat de Dumnezeu în natură. „De la început, omul vedea în toate lucrurile, cum vede și sfântul, darurile

¹⁴ Ilie Ivan, *op. cit.*, pp. 139-141.

¹⁵ *Ibidem*, pp. 136-138.

¹⁶ Pr. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, pp. 427-428.

mereu oferite ale lui Dumnezeu și cuvintele mereu adresate prin împrejurări variate produse de El. Natura însăși era un mediu străveziu al lucrării și al vorbirii actuale a lui Dumnezeu. Numai când păcatul a tocit sensibilitatea curată a omului pentru Dumnezeu, Care lucrează și grăiește prin lucruri, a fost necesară o Revelație care să se deosebească de lucrarea Lui de fiecare clipă prin lucruri, dar care nu mai este văzută de om. Înainte de aceea, Dumnezeu umbla continuu prin grădina transparentă a lumii¹⁷.

Porunca dată omului de a stăpâni natura și de a nu fi stăpânit de ea avea drept scop întărirea comuniunii, atât cu Dumnezeu, cât și cu natura. „Pentru aceea i s-a dat porunca să stăpânească asupra naturii. Dacă urma acestei porunci, își afirma libertatea sa și întărirea spiritului prin ea. Porunca nu urmărea aservirea omului, ci întărirea lui în libertate și în comuniunea cu Dumnezeu¹⁸”.

În Rai, Dumnezeu comunica cu primii oameni prin Cuvântul Său, oamenii fiind, totodată, în comuniune cu Dumnezeu-Cuvântul: „Dumnezeu S-a adresat oamenilor cu Cuvântul: «În orice zi în care veți mânca din pomul cunoștinței binelui și răului, veți muri»... Astfel, ca Dumnezeu personal le-a dat prima lege de neatașare exclusivă la natură... În Facere, după ce au ales natura, adică moartea, s-au ascuns de Dumnezeu, Cel ce se arată ca persoană în comunicare, prin Cuvântul Său cel personal și prin comunitatea Lui cu ei, prin acest Cuvânt. Prin aceasta au înăbușit în ei conștiința care le vorbea de Dumnezeu¹⁹”.

Prin comuniunea primilor oameni cu Dumnezeu era garantată și nemurirea: „în starea de nepăcățuire pe care o avea omul la început era implicată comuniunea neîmpiedicată cu Dumnezeu, ceea ce constituie baza consistenței naturii umane și a incoruptibilității și nemuririi ei după har... Deci nemurirea ținea de atașarea la Dumnezeu, de orientarea spre Dumnezeu²⁰”.

Omul caută permanent nemurirea, dar aceasta poate fi trăită doar în relație personală de comuniune cu Dumnezeu și prin extinderea acestei comuniuni și către creație, care poate fi transfigurată

¹⁷ *Ibidem*, p. 429.

¹⁸ *Ibidem*, p. 431.

¹⁹ Idem, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu*, Editura Mitropoliei Olteniei, Craiova, 1987, p. 26.

²⁰ Idem, *Teologia Dogmatică Ortodoxă...*, vol. I, pp. 432-434.

de către *preotul creației*, omul, printr-o permanentă lucrare de sfințire și de personalizare. „Omul nu e destinat să se dezindividualizeze sau să se cosmicizeze într-un tot impersonal, ci, dimpotrivă, să personalizeze lumea. Numai prin om cosmosul, care e de la origine o logosferă, poate deveni o hristosferă și o pnevmatosferă”²¹.

2. Ruperea comunicării și a comuniunii dintre om și Dumnezeu prin păcat

a. Dialogul protopărinților cu șarpele: manipulare și distorsionare a comunicării

Dialogul protopărinților cu șarpele este marcat de manipulare și de o falsificare a adevărului. „Drama căderii este consecința unui dialog și a unui sfat greșit, iar ispita șarpelui se strecoară în urma unei convorbiri în care adevărul este falsificat”²².

Dialogul omului cu șarpele duce la o parțializare a dialogului cu Dumnezeu, omul renunțând la „un segment de sens transmis de Dumnezeu, înlocuindu-l cu altul receptat de la șarpele, prin care realizează, de altfel, și sistemul de comunicare cu ispititorul... Din perspectiva omului și a sistemelor sale de comunicare, șarpele/diavolul i se substituie în parte lui Dumnezeu, fără a-L putea înlocui în întregime, deoarece aceasta ar contraveni caracterului constitutiv al comuniunii omului cu Dumnezeu”²³.

Întâlnirea omului cu Dumnezeu în grădina raiului, după ce a mâncat din pomul cunoașterii și a refuzat astfel comuniunea cu Dumnezeu, indică, așadar, o parțializare a comunicării și a comuniunii omului cu Dumnezeu, parțializarea comuniunii fiind indicată de faptul că „omul vorbește cu Dumnezeu fiind ascuns între pomii raiului, refuzând deci comunicarea vizuală și menținând-o pe cea verbală”²⁴.

²¹ *Ibidem*, pp. 435-436.

²² Pr. Nicolae Dascălu, *Parabola făcliei aprinse. Comunicarea religioasă în era informațională*, Editura Basilica, București, 2012, p. 117.

²³ Dorin Oancea, *Unitatea vieții religioase și pluralitatea formelor ei de expresie – o perspectivă comunicațională, în Persoană și Comuniune, Prinos de cinstire Părintelui Profesor Academician Dumitru Stăniloae, la împlinirea vârstei de 90 de ani*, Facultatea de Teologie Ortodoxă „Andrei Șaguna” din Sibiu, Editura și tiparul Arhiepiscopiei ortodoxe Sibiu, Sibiu, 1993, p. 484.

²⁴ Dorin Oancea, *op. cit.*, p. 493.

În concluzie, păcatul a fost motivul pentru care creația și-a pierdut transparența și a devenit din ce în ce mai opacă. Opacitatea înseamnă respingerea comuniunii, a iubirii și a vieții. Viața înseamnă comunicare în comuniune, viața eternă fiind participare la structura supremei iubiri, în comuniunea intertrinitară. Comuniunea autentică poate fi experimentată totuși, în Duhul Sfânt, fiind o anticipare a vieții veșnice²⁵.

b. Păcatul – consecințele minciunii și realitatea anticomunitară

Existența răului în lume este evidentă, dar cauza lui nu este Dumnezeu. Răul este de două feluri: moral și fizic. „Cel moral este păcatul, iar cel fizic constituie urmarea lui. Păcatul își are originea în libertatea duhurilor netrupești, care s-au răzvrătit contra lui Dumnezeu și în libertatea omului. Răul este opera fapturilor create și nu a lui Dumnezeu. Răul moral, păcatul, a dat naștere suferinței, adică răului fizic. Iar de la protopărinți și până la noi, păcatul produce boli și suferințe, lucru confirmat de Sfânta Scriptură («Să nu mai păcătuiești ca să nu-ți fie ție mai rău» - *Ioan* 5, 14)... Dumnezeu îngăduie răul, adică păcatul, fiindcă respectă libertatea noastră, dar El rânduieste în așa fel lucrurile ca răul să nu fie și să nu poată deveni atotputernic, ci să fie limitat, iar în unele cazuri să slujească binelui... Răul stă în voința omului care se abate de la cuvântul și legea lui Dumnezeu. Răul există pentru că există libertatea umană, iar pronia divină respectă, până la capăt, libertatea noastră”²⁶.

Păcatul rupe comuniunea dintre om și Dumnezeu, însingurându-l atât de Dumnezeu și de sine, cât și de natură și de semenii. Prin păcatul strămoșesc se rupe unitatea omului cu Dumnezeu, cu semenii și cu natura, dar și unitatea sa interioară. „Trupul nu se mai supune sufletului, omul ajunge în robia păcatului, iar natura se întoarce împotriva omului... Ruperea comuniunii dintre om și Dumnezeu implică pierderea harului divin și moartea spirituală... urmarea firească a înstrăinării de Dumnezeu... În Răsărit s-a înțeles

²⁵ Daniel Munteanu, *An Iconic Theology of Beauty. Orthodox Aesthetics of Salvation*, în „International Journal of Orthodox Theology”, 2013, nr. 4:1, p. 33.

²⁶ Pr. Ștefan Buchiu, *op. cit.*, p. 231.

transmiterea păcatului original, nu atât în sens juridic, ca în Apus, ci mai mult prin prisma legăturii ontologice a ființelor umane care, fiind după chipul comuniunii supreme a Preasfintei Treimi, sunt legate, în mod solidar, prin legătura comuniunii... Păcatul lui Adam se răsfrânge asupra tuturor urmașilor lui, în virtutea acestei comuniuni și prin aceasta umanitatea rămâne permanent solidară în fața lui Dumnezeu²⁷.

Totuși, în om rămâne, după cădere, o anumită tendință de cunoaștere și de voire a binelui. De exemplu, Adam și Eva au recunoscut „vocea lui Dumnezeu și s-au simțit vinovați și rușinați de comiterea păcatului”²⁸.

Omul aspiră în continuare după comuniunea cu Dumnezeu, ca un scop ființial, însă „nu-L poate cunoaște pe Dumnezeu fără curățirea sufletului, căci sufletul întinat de păcate este închis și preocupat de satisfacerea poftelor egoiste, nemaifiind transparent pentru Dumnezeu. Răul îl opacizează pe om, devenind neputincios în a răspunde chemării lui Dumnezeu”²⁹.

Dar omul se va afla după cădere într-un cerc vicios, mărginit între plăcere, durere și moarte: „Plăcerea este un păcat pentru că e o întoarcere a aspirației omului de la Dumnezeu, spre sine, o rupere și îndepărtare de la comuniunea cu Izvorul vieții, comuniune pentru care fusese creat și la care a fost chemat. Ca stavilă împotriva plăcerii, Dumnezeu a pus durerea, iar ca limită a durerii, moartea. Existența omului stă sub semnul păcatului pentru că începe cu plăcerea care naște durere și care se sfârșește tragic cu moartea. Omul se află în acest cerc din care nu poate ieși, trecând în mod repetat de la plăcere la durere și sfârșind în cele din urmă cu moartea”³⁰.

Fără comunicarea cu Dumnezeu, omul moare, iese din viața de comuniune și iubire, „omul se însingurează astfel, nu mai folosește cuvântul spre a comunica cu Dumnezeu și cu semenii... Păcatul, ca încetare a cunoașterii infinite a lui Dumnezeu și a

²⁷ *Ibidem*, p. 271.

²⁸ *Ibidem*, p. 268.

²⁹ Adrian Ioniță, *Hristologia neopatristică în gândirea părintelui Dumitru Stăniloae*, Teză de Doctorat, Universitatea București, Facultatea de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul”, București, 2010, p. 184.

³⁰ Adrian Ioniță, *op. cit.*, p. 214.

comunicării infinite cu El și cu semenii, aduce omului stricăciunea și moartea³¹.

Lumea păcatului este „lumea autosuficienței, în timp ce lumea sfințeniei este lumea comuniunii”³². Păcatul înseamnă „necomuniune cu Dumnezeu. Păcatul, fapta rea, se deosebește radical de bine prin aceea că, fiind expresie a egoismului, se împotrivesc comuniunii. Izolarea prin egoism înseamnă o renegare a vocației omului care e făcut după chipul Comuniunii Treimice... Refuzul comuniunii produce în om o stare de anomalie, de chin. Doar binele care urmărește comuniunea produce o creștere a omului”³³.

Păcatul a întrerupt comunicarea omului cu Dumnezeu, acoperind „caracterul clar și transparent al lumii de *dar* și *cuvânt* al lui Dumnezeu. Păcatul ne-a împiedicat să vedem pe Dumnezeu ca Persoană dăruitoare și cuvântătoare”³⁴.

Putem observa, astfel, cum patimile sunt egoiste, dezumanizante și anticomunitare³⁵. „Păcatul ne-a făcut să nu mai vedem în lume ansamblul de daruri și cuvinte divine comunicate nouă din iubire, ci o realitate de sine stătătoare, slăbindu-se astfel dialogul prin dar și cuvânt cu Dumnezeu... Ființa noastră umană a rămas în dialog numai cu semenii săi... n-am mai văzut la baza dialogului iubirea divină și, deci, nici necesitatea ca dialogul nostru să fie însuflețit de iubire. Am redus comunicarea prin cuvinte și lucruri la o necesitate împlinită de nevoie sau de multe ori am făcut din lucruri și cuvinte arme de luptă, mijloace de manifestare a orgoliului, a urii, mijloace de despărțire. Comunicarea n-a mai servit comuniunii”³⁶.

Păcatul distruge comunicarea și comuniunea cu Dumnezeu și cu oamenii, afectând chiar destinul întregii creații: „păcatele

³¹ *Ibidem*, p. 138.

³² † Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, *Fundamente teologice ale actului comunicațional și dimensiuni ale apostolatului mediatic*, în „Candela Moldovei”, nr. 7-8, 2003, p. 21.

³³ Adrian Ioniță, *op. cit.*, pp. 99-101.

³⁴ Pr. Dumitru Stăniloae, *Chipul lui Hristos în Biserica Răsăriteană: Iisus Hristos, Darul și Cuvântul Suprem al lui Dumnezeu*, în „Ortodoxia”, XXV (1973), nr. 1, p. 6.

³⁵ Georgios I. Mantzaridis, *Globalizare și universalitate. Himeră și adevăr*, traducere de Pr. prof. dr. Vasile Răducă, Editura Bizantină, București, 2002, p. 186.

³⁶ Pr. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, pp. 8-9.

ușoare slăbesc numai, dar nu nimicesc total, comuniunea noastră cu Dumnezeu; păcatele grele însă distrug legătura noastră cu El, ne aduc suferință și moarte atât spirituală, cât și trupească. Păcatele grele distrug și comuniunea cu semenii noștri... Odată săvârșit, păcatul se răsfrânge asupra stării psihice și fizice a omului care l-a comis și-i influențează viața întreagă: el depășește inevitabil și limitele vieții personale individuale a păcătosului și influențează viața comunității, distruge comuniunea de iubire dintre oameni și afectează destinul lumii întregi”³⁷.

c. Alterarea comunicării și a comuniunii

Părintele Stăniloae vede căderea oamenilor din Rai ca pe o „cădere din unitatea lor deplină în Cuvântul”³⁸, „căderea lor nefiind decât căderea din dialogul iubitor cu Tatăl”³⁹.

Căderea în păcat este urmată de pierderea stării de comuniune cu Dumnezeu și cu natura. „Starea sufletească la care ajunge este una de singurătate și de iad. Răul pe care l-au suferit Adam și Eva ca urmare a păcatului se înscrie în logica pierderii de bunăvoie a comuniunii cu Dumnezeu, care îi făcuse părtași bunătăților Sale... Natura omenească, încetând, prin păcatul lui Adam, de a fi în comuniune cu Dumnezeu a căzut în boală și în stricăciune”⁴⁰.

Prima consecință a căderii în păcat este „o senzație de goliciune interioară și un sentiment de rușine, care se nasc în conștiința omului. Sentimentul de rușine și de frică, ce însoțește senzația de goliciune ontologică, exprimă și o stare de pervertire a relațiilor interpersonale... Deci, căderea în păcat are ca prime consecințe o criză spirituală (o reprezentare și o relație pervertită cu Dumnezeu) și o criză morală (pervertirea libertății și responsabilității). Aceste două forme de criză sunt urmate de o criză socială (conflictul dintre Cain și Abel)”⁴¹.

³⁷ † Andrei, Arhiepiscopul Alba Iuliei, *Spovedanie și Comuniune*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2000, pp. 33-34.

³⁸ Pr. Dumitru Stăniloae, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu...*, p. 255.

³⁹ Idem, *Fiul lui Dumnezeu, Fiul Omului*, în „Mitropolia Moldovei și Sucevei”, LVI (1980), nr. 9-12, p. 734.

⁴⁰ † Andrei, Arhiepiscopul Alba Iuliei, *op. cit.*, p. 18.

⁴¹ Gheorghe Popa, *op. cit.*, pp. 142-143.

A apărut totodată și o profundă *criză ecologică*: „în starea de păcat, libertatea nu mai înseamnă dăruire, ci afirmare de sine egoistă și posesivă... Același instinct de posesiune se va manifesta apoi și în relația dintre om și creație, determinând o gravă criză ecologică... Creația nu mai este transparentă, nu mai este mediul de comuniune dintre Dumnezeu și om, pentru că omul l-a exilat pe Dumnezeu din creație... Omul se simte, astfel, singur și izolat în mijlocul unei creații ostile: «Blestemat va fi pământul pentru tine... spini și pălămidă îți va rodi el» (Facere 3, 17-18). Cu alte cuvinte, pământul se transformă într-un spațiu care desparte și întemnițează... de aceea, el devine mormânt pentru om... Așadar, după căderea în păcat și autoexilul omului, în centrul existenței nu mai este pomul vieții, ci orizontul morții. Omul intră într-un proces de descompunere, deoarece în centrul ființei sale s-a instaurat sâmburele separării și nu al comuniunii, omul moare pentru că a devenit o ființă izolată în cosmos”⁴².

Urmările căderii în păcat pot fi sesizate nu ca o pedeapsă, ci mai degrabă ca o *consecință a răsturnării realității*. „Căderea în păcat a afectat ordinea și armonia creației, adică «dreptatea creației», iar pedeapsa nu vine de la Dumnezeu ca un act juridic, prin care cere satisfacție, ci de la «dreptatea creației». Acest lucru se poate vedea foarte clar din dialogul lui Dumnezeu cu Cain, după ce el și-a ucis fratele: «Glasul sângelui fratelui tău strigă către Mine din pământ» (Facere 4, 10)”⁴³.

Căderea în păcat are, așadar, urmări existențiale, fiind sesizată și în alterarea comuniunii dintre oameni: „Pe lângă pierderea integrității, a înțelepciunii depline și a comunicării nemijlocite cu Dumnezeu, căderea omului a transformat comuniunea dintre oameni într-un raport exterior. De la participarea reciprocă din interiorul unei unități realizată de iubire, s-a ajuns la relații exterioare, formale, bazate pe semne convenționale, în care comuniunea și unirea autentică cel mai adesea sunt inaccesibile... căci îndepărtarea de Dumnezeu duce la îndepărtarea de semenii și de lume”⁴⁴.

⁴² *Ibidem*, pp. 143-144.

⁴³ *Ibidem*, p. 145.

⁴⁴ Liliana Aron Ene, *Conceptul ortodox de comuniune*, vol. I, Editura Tiparg, Argeș, 2011, p. 56.

Ieșind din comuniunea cu Dumnezeu, omul se va simți la marginea existenței. „Dar, în ciuda căderii în păcat, a stricăciunii și a morții care a intrat în firea umană prin păcat, Dumnezeu nu reneagă persoana umană unică..., ci e menținută de Dumnezeu ca persoană, chiar dacă ajunge la starea de necomuniune cu El sau necomuniune cu semenii”⁴⁵.

Dumnezeu intervine totuși în această dramă existențială și orientează viața oamenilor în perspectiva comuniunii cu Sine. „Din momentul căderii în păcat, moartea biologică a fost orientată de Dumnezeu spre un viitor mesianic..., în perspectiva mântuirii, a salvării din moarte a umanității și a restaurării ei în orizontul comuniunii cu Dumnezeu... Totuși, în starea de exil, în adâncul ființei umane a rămas amintirea nostalgică a unui Paradis pierdut și dorul permanent de a-l căuta și a-l regăsi”⁴⁶.

Fără inițiativa și intervenția lui Dumnezeu ar fi fost imposibilă refacerea relației de comuniune dintre om și Dumnezeu, întrucât, „lipsit de putere spirituală, omul era neputincios spre a răspunde chemării lui Dumnezeu. Comuniunea cu Acesta îi era imposibil de realizat, de aceea a fost necesar ca această inițiativă să pornească de la Dumnezeu... Cu cât de mult comuniunea dă omului putere și-l face să renască prin dialog de iubire, cu atât de mult lipsa comuniunii îl sleiește de puteri, cufundându-l în moartea singurătății și a izolării... Mântuirea oamenilor din robia păcatului și a morții și ridicarea la comuniune harică cu Dumnezeu reprezintă scopul Întrupării Fiului lui Dumnezeu, al Cuvântului”⁴⁷.

Așadar, doar prin Hristos se restabilește comunicarea cu Dumnezeu, „ființa noastră care prin cădere s-a închis iubirii lui Dumnezeu, menită să ni se comunice prin creație, nu se redeschide ei decât prin Hristos, Care ni S-a făcut darul culminant al lui Dumnezeu... Hristos reprezintă și în El se realizează suprema transparență și comunicare a lui Dumnezeu prin natura umană și prin creația legată de ea, ca daruri ale lui Dumnezeu”⁴⁸.

⁴⁵ Pr. Gheorghe Holbea, *Teologia Cuvântului*, Suport de Curs, Master Studii Religioase, Facultatea de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul”, Universitatea București, 2014, p. 45.

⁴⁶ Gheorghe Popa, *op. cit.*, pp. 146-147.

⁴⁷ Adrian Ioniță, *op. cit.*, pp. 75-76.

⁴⁸ Pr. Sterea Tache, *Dumnezeu, omul și creația în Teologia Ortodoxă și în preocupările Ecumenismului contemporan*, în „Ortodoxia”, XLIX (1998), nr. 3-4, p. 102.

d. Căderea lumii din starea de comunicare și de comuniune cu Logosul dumnezeiesc

Părintele Stăniloae consideră că „starea tristă în care a ajuns ființa noastră prin păcat se datorează căderii ei din legătura ontologic-dialogică cu Dumnezeu”⁴⁹.

Căderea lumii este privită ca o slăbire a legăturii lumii cu Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu și ca o ieșire din comuniunea cu Logosul dumnezeiesc. „Căderea l-a scos din legătura conștientă cu Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu, din adevărata raționalitate imprimată de El creației și ființei sale... Împătımirea egoistă și oarbă de suprafața pur materială a lumii a adus și o tot mai mare dezmembrare și luptă între oameni. Chiar Adam și Eva pun vina unul pe altul pentru căderea lor din viața spirituală trăită în comuniune cu Dumnezeu, fapt care a slăbit și comuniunea între ei. Această cădere din unirea prin Cuvântul și depărtarea de la «pomul vieții» echivalează cu scoaterea oamenilor din Rai, din comuniunea cu Dumnezeu și întreolaltă.”⁵⁰

Pentru transfigurarea lumii și unirea cu Dumnezeu era nevoie de o *recentrare în Cuvântul și de o pregătire* în acest sens. „Un astfel de univers nu mai este unit cu Fiul și Cuvântul unificator al lui Dumnezeu. Persoanele umane nu se mai consideră într-un fel provenind din singura origine iubitoare și conștientă a tuturor, din Tatăl suprem, promovând sentimentul filial față de El și unitatea între ele. Aceasta este căderea lor din Rai, căderea din unitatea lor deplină în Cuvântul. Creatorul însă, nevrând să lase lumea în această stare, o va readuce în unitatea cu Sine printr-o mai strânsă unire a ei prin Cuvântul. În acest scop îl va trimite pe Fiul Său să se facă om, să ia trup, pentru ca să înlătore moartea și să adune în El, prin iubirea până la jertfă, pe oameni ca frații Săi și împreună fii ai Tatălui ceresc și să aducă la armonie toate, înlăturând dezordinea și descompunerea și restabilind adevărata raționalitate. Dar spre aceasta e necesară o *pregătire a lumii*”⁵¹.

Creația a fost gândită de Dumnezeu ca un *loc* în care El „să poată vorbi și să poată lucra în vederea acestui scop, un loc în care

⁴⁹ Pr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă...*, vol. I, p. 510.

⁵⁰ Idem, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu...*, p. 259.

⁵¹ *Ibidem*, pp. 255-256.

noi să putem răspunde lui Dumnezeu Cuvântul, prin cuvântul și faptele noastre, angajându-ne pe drumul acestei comuniuni în dezvoltare, voită de Dumnezeu. Creația își împlinește rostul atunci când ea mai rămâne ca un loc în care ființa noastră poate întreține un oarecare dialog cu Dumnezeu Cuvântul, care se poate dezvolta numai dacă mai rămâne totuși, văzută măcar în parte, ca un dar al lui Dumnezeu, ca bază a darului superior al mântuirii, prin care va fi scăpată de starea actuală de coruptibilitate și moarte... Prin retragerea Duhului din ea și din om, aceasta nu mai are maleabilitatea originară și nici omul, forța spiritului prin care să o poată conduce spre deplina stare de mediu de comunicare între Dumnezeu și el și între el și semenii săi⁵².

Părintele Profesor afirmă că insatisfacțiile, bolile și moartea sunt „dovezi ale faptului că lumea nu e realitatea supremă, dar și că nu a rămas în strânsă comunicare cu Creatorul”⁵³.

Prin Întruparea Sa, Fiul lui Dumnezeu ne face posibilă „comuniunea dintre om și Dumnezeu, comuniune întreruptă și interzisă prin păcat”⁵⁴.

3. Pregătirea restabilirii comunicării și a comuniunii prin Dumnezeu-Cuvântul

Pregătirea restabilirii comunicării și a comuniunii se înfăptuiește direct de Cuvântul lui Dumnezeu „cu conlucrarea unora dintre oameni, ba chiar cu un popor întreg, cu poporul ales... El se pre-anunță pe Sine mai lămurit ca Mântuitor viitor, prin cuvintele comunicate prin proroci”⁵⁵.

Această pregătire culminează cu „plinirea vremii”, dar această „plinire a vremii” s-a arătat „realizată în alt mod și între păgâni, în vederea înlăturării dezbinărilor între oameni și a unificării lor cu Dumnezeu și între ei, prin învățătura și modelul de om, arătat în Fiul lui Dumnezeu întrupat... Iisus Hristos, Cuvântul lui Dumnezeu, prin care toate s-au făcut, vine nu numai ca un om de cea mai înaltă calitate, prin iubirea de care este însuflețit, ci și ca un

⁵² Idem, *Teologia Dogmatică Ortodoxă...*, vol. I, pp. 495-496.

⁵³ Idem, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu...*, p. 117.

⁵⁴ Idem, *Sinteză eclesiologică*, în „Studii Teologice”, 1955, nr. 5-6, p. 270.

⁵⁵ *Ibidem*, p. 260.

om care vrea să-i îmbrățișeze pe toți oamenii în iubirea Sa... Întrebarea proorocului Isaia: «iar neamul lui cine-L va spune?» are și înțelesul că Hristos nu va fi din vreunul din neamurile cunoscute de pe pământ, ci mai presus de toate neamurile și cuprinzându-le pe toate. Numai așa a putut El reunifica toate popoarele și pe toți oamenii⁵⁶. Putem înțelege, astfel, că Revelația Vechiului Testament este *opera lui Dumnezeu prin Cuvântul*, pentru pregătirea oamenilor în vederea primirii Cuvântului.

Dialogul lui Dumnezeu cu patriarhii și prorocii Vechiului Testament în vederea restabilirii comunicării și a comuniunii prin Întruparea Cuvântului

Am văzut deja că Părintele Stăniloae evidențiază faptul că omul are sădită în ființa sa aspirația spre comunicarea și spre comuniunea cu Dumnezeu și cu ceilalți oameni. Prin această aspirație, omul tinde spre o întâlnire reală cu Dumnezeu ca partener de dialog. „Însă la acest dialog nu se poate ridica fără să vină și Dumnezeu, din inițiativa Lui, în întâmpinarea omului. Numai prin aceasta omul e ridicat la un dialog direct cu Dumnezeu, în care Dumnezeu e experiat de om în mod clar și intens ca Persoană, așa cum dorește el. E experiat ca Persoană, care se adresează și El omului, într-un dialog început și susținut de El sau în care răspunde dorinței omului după întâlnirea cu El în mod direct. Căci dacă nu trăiește ca om fără a fi în dialog cu semenul său, aceasta înseamnă că el se dorește prin fire, după dialogul cu Persoana supremă, ca spre cea mai deplină comunicare, ca spre cea mai reală întâlnire cu Dumnezeu⁵⁷”.

Omul este în dialog cu Dumnezeu încă de la crearea sa. Părintele arată că „aplecarea spre o viață nutrită mai mult din cunoașterea proprie, decât din dialogul cu Dumnezeu, a slăbit acest dialog. Căci dialogul cere și ascultare, deci smerenie. Când Dumnezeu îi grăiește după căderea din relația directă cu El, omul se ascunde în tufișul naturii. Dacă mai aude glasul lui Dumnezeu, îl aude ca glas muștrător, fără să-L vadă pe Dumnezeu... Totuși, așa slăbit, dialogul s-a mai păstrat cu unii din oameni o vreme

⁵⁶ *Ibidem*, pp. 267-268.

⁵⁷ *Idem*, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu...*, p. 149.

(până la Noe), dar nici acesta ca un fapt permanent. Dar cei mai mulți din oameni au ieșit total din acest dialog prin voința lor⁵⁸.

Dumnezeu are propria inițiativă în restabilirea comunicării și a comuniunii cu oamenii, întrucât Dumnezeu este „un Dumnezeu al iubirii și deci al inițiativei și voinței libere. Era firesc, așadar, să nu-i lase pe oameni în necunoașterea iubirii Lui, care se arată cel mai direct în dialogul personal, dar care în același timp Îl menține ca persoană, nepeuizabil prin cunoaștere în taina Lui. De aceea, El reîntră din proprie inițiativă în dialog cu ei. Dar reîntră în dialog direct numai cu cei ce sunt dispuși să-L admită, cu smerenie, ca Persoană și deci pregătiți pentru acest dialog. Și numai prin mijlocirea acestora se descoperă și celorlalți ca Persoană. Căci, ca Persoană, El poate cunoaște și alege pe cei pregătiți ca să primească dialogul cu El. Chiar faptul că nu se descoperă tuturor în acest dialog Îl arată ca Persoană⁵⁹.

Dumnezeu restabilește dialogul cu oamenii, revelându-Se ca Persoană, „prin aceasta fiind satisfăcută setea firească a oamenilor după întâlnirea reală și comunicantă cu Absolutul adevărat, în dialogul cu El, voit și din partea Lui, este satisfăcută voința lor de neîncetată transcendere. Dar Dumnezeu îi și pregătește, prin aceasta, pe cei mai mulți dintre oameni, prin unii mai în stare să intre în acest dialog. Dumnezeu restabilește, astfel, dialogul cu Avraam și cu ceilalți patriarhi din Vechiul Testament... Dialogul reînceput de Dumnezeu prin patriarhi ajunge astfel să fie folositor urmașilor lor. Deși Dumnezeu nu vorbește direct cu toți urmașii lor, dialogul cu patriarhii și prorocii este crezut ca un dialog real de tot poporul Israel... În acest dialog, Dumnezeu Însuși Se descoperă ca ceea ce este în realitate, sau ca Persoană și nu e cunoscut prin efortul omenesc. Descoperirea Lui sporește prin dialogul continuat cu prorocii. Acesta este, de asemenea, un dialog în care Dumnezeu voiește să ducă și mai departe și să țină în legătura cu Sine poporul Israel. Astfel, poporul Israel fiind ajutat ca să stăruie în această legătură cu Dumnezeu va putea să ajute omenirea întregă la acceptarea dialogului în forma directă și desăvârșită cu Dumnezeu. Un Dumnezeu personal poate da și o putere deosebită

⁵⁸ *Ibidem*, p. 149.

⁵⁹ *Ibidem*, p. 150.

celor ce sunt ridicați în dialogul cu El, pentru că ei sunt conștienți că Dumnezeu Însuși voiește ca ei să fie în acest dialog și le dă o putere spre împlinirea voii Lui, comunicată prin dialog”⁶⁰.

Deși Dumnezeu comunica prin proroci, totuși era încă distant de ceilalți oameni. „Nici descoperirea lui Dumnezeu în dialogul restabilit cu poporul Israel, nici dialogul însuși n-a luat o formă deplină directă și desăvârșită cu toți oamenii, prin patriarhi și proroci. Aceasta se arată în faptul că Dumnezeu rămâne încă distant față de marea mulțime de oameni în grăirea Lui prin patriarhi și proroci, ba într-un anumit fel El rămânea distant chiar patriarhilor și prorocilor. Căci El rămânea în alt plan când comunica, prin dialogul cu ei, voia Sa. Iar aceasta cerea, când era transmisă celorlalți oameni, o exprimare a ei de către proroci prin cuvintele lor”⁶¹.

Cu toate acestea, Dumnezeu li se descoperea oamenilor și direct, deși comunicarea nu era încă directă, ci prin mijlocirea patriarhilor și a profeților. „Dumnezeu nu se mai descoperă acum numai prin ceea ce a pus în natură și în om la creație... El li se descoperă direct, ca să nu mai poată fi confundat de ei cu natura... Prorocii au experiența clară că lor le vorbește Dumnezeu, ca Unul ce e deosebit de firea lor și a semenilor și de natura cosmică. Ei aud cuvântul Lui direct, ca un cuvânt al voinței și al iubirii unei Persoane... Ei se văd ajutați în acest dialog și de fapte ale lui Dumnezeu în natură, dar mai presus de natură, prin fapte săvârșite uneori de Dumnezeu prin ei... Această descoperire e o ridicare a omului de către Dumnezeu la legătura cu El Însuși, într-un mod mai clar, mai sigur, mai direct, decât prin firea lor și prin natură. Și oamenii au nevoie de această intrare sigură în legătură cu Dumnezeu Cel personal”⁶².

Comunicarea lui Dumnezeu către profeți era o garanție a faptului că Dumnezeu le vorbea de fapt, tuturor. „Deși Dumnezeu vorbește unora, El își arată în această vorbire intenția de a Se adresa tuturor prin faptul că, vorbindu-le aceluia, îi trimite să comunice cele comunicate și celorlalți. Le vorbește unora pentru ca să spună celorlalți. Prin aceasta trăiesc și ceilalți, pe de o parte,

⁶⁰ *Ibidem*, pp. 150-151.

⁶¹ *Ibidem*, p. 151.

⁶² *Ibidem*, p. 152.

faptul că Dumnezeu le vorbește și lor, deci e o Persoană care Se interesează de ei, iar, pe de alta, se unesc în credință în jurul spuselor prorocilor și cunosc că ceea ce aud de la Dumnezeu, prin ei, nu e un proces care se petrece în ei, prin firea lor. Cel ce simte porunca de a comunica și altora ceea ce i se spune lui, simte prin aceasta că porunca îi vine de la o Persoană; și cei ce văd convingerea celor ce le vorbesc, că le vorbesc din necesitatea de a împlini o poruncă, fiind în stare să meargă până la moarte în împlinirea acestei porunci, simt și ei în aceasta că cei ce le vorbesc le grăiesc de fapt din porunca unei Persoane... În cazul vorbirii lui Dumnezeu către proroci și prin ei celorlalți oameni, cererea lui Dumnezeu adresată prorocilor e chemarea la auzirea și împlinirea datoriei lor de a spune celorlalți ceea ce le-a spus El. Chemarea lor e legată de trimiterea lor”⁶³.

Comunicarea lui Dumnezeu adresată tuturor oamenilor sporește comuniunea dintre Sine și oameni, întrucât „Dumnezeu Se arată prin revelația Sa nu numai ca Persoană, care se descoperă luminând pe oameni în privința Sa, ci și ca factor care-i ajută să crească... e o creștere care echivalează cu înaintarea lor în apropierea de El, în unirea cu El, ca Persoană mai presus de natură... Dumnezeu Cel personal îi ajută prin Revelația Lui să sporească în unirea lor cu El... Chemarea lui Dumnezeu pornește de la o Persoană superioară naturii, la altă persoană, ca ultima să răspundă, depășind închiderea în simplele posibilități ale naturii”⁶⁴.

Totuși, cuvintele Sale transmise prin intermediul profeților nu restabileau dialogul întrerupt de căderea în păcat, „ci îl făceau pe om să-și dorească și mai mult reluarea legăturii cu Creatorul, pregătindu-l în același timp pentru restabilirea comuniunii. La momentul potrivit, Însuși Cuvântul lui Dumnezeu se întrupează pentru a reface prin iubire desăvârșită relația directă de dialog dintre Dumnezeu și om”⁶⁵.

Deși Dumnezeu comunica oamenilor voia Sa prin proroci, totuși nu exista o comunicare directă între Dumnezeu și oameni, ci doar o comunicare *prin intermediari*. „Cuvântul, fiind una cu persoana,

⁶³ *Ibidem*.

⁶⁴ *Ibidem*, p. 153.

⁶⁵ Adrian Ioniță, *op. cit.*, p. 80.

își atinge scopul doar când se adresează direct persoanei a cărei comuniune o caută. Între persoana care rostește cuvântul și cea căreia i se rostește se stabilește un raport direct. Cuvântul transmis prin intermediar e desprins de persoana de la care provine... Mărturiile profeților făceau pe oameni să creadă în Fiul lui Dumnezeu, însă comunicarea directă cu El era inexistentă. Oamenii nu erau pregătiți să-L primească pe Cuvântul ca Persoană, nu erau gata să asculte chemarea Sa de a intra în comuniune. Chiar și după Întrupare, Cuvântul nu se impune cu sila, ci doar cheamă la comuniune. E nevoie de răspunsul liber consimțit al omului de a intra în raportul de *eu-Tu* cu Dumnezeu⁶⁶.

Era nevoie, așadar, de o pregătire a oamenilor pentru a primi Cuvântul lui Dumnezeu și mai ales pentru a-L înțelege și a intra în comunicare directă și în comuniune cu El. În revelația Vechiului Testament, „Dumnezeu le comunica oamenilor, prin dialogul cu ei, numai anumite puteri superioare naturii și, în plus, făgăduința viitoarei lor mântuirii... Fiul Său însă, luând firea noastră în ipostasul Său, nu-i dă acesteia numai niște puteri superioare limitate și făgăduința mântuirii viitoare, ci o face părtașă la viața Lui veșnică, biruind cu totul despărțirea ei de Dumnezeu. Iar prin unitatea ei ființială cu firea noastră, îi comunică și ei învierea cu trupul și viața veșnică pleneră, pe care o are El ca om. Dreptii din Vechiul Testament se duc după moarte la o viață mai apropiată de Dumnezeu, dar petrecerea în Raiul comuniunii cu Fiul lui Dumnezeu făcut om și învierea în trup le rămâne numai ca o făgăduință⁶⁷.

În Vechiul Testament, Cuvântul se manifesta și prin intermediul Legii, însă cuvântul lui Dumnezeu era „încă un cuvânt cu reduse efecte duhovnicești și prea puțin revelat în adâncimile spirituale ale omului, din cauza nivelului redus al sensibilității spirituale a acestuia. De aceea, puterea lui Dumnezeu se manifesta nu numai prin cuvântul însuși, ci și prin acte însoțitoare, dar exterioare cuvântului, căci ele impresionau mai mult poporul la nivelul spiritual coborât la care se afla... În Vechiul Testament, Cuvântul lucra asupra subiectelor umane, insuficient pregătite spiritual, sub acoperământul Legii... Cuvântul lui Dumnezeu venea spiritual la patriarhi

⁶⁶ Adrian Ioniță, *op. cit.*, pp. 78-79.

⁶⁷ *Ibidem.*

și proroci, preînchipuind tainele venirii Lui... În Vechiul Testament, pe măsură ce apar oameni capabili de Duhul, în urma pregătirii prin Lege, lucrarea Acestuia iradiază mai intens în ei din Cuvântul dumnezeiesc. Acesta e îndeosebi cazul cu prorocii. Însuși Cuvântul ce li Se comunică lor e mai plin de Duhul sau de o spiritualitate intrinsecă. Prin aceasta, oamenii sunt pregătiți pentru sălășluirea întregă a Duhului Fiului în natura umană, odată cu Întruparea Acestuia ca om⁶⁸.

Părintele Stăniloae concluzionează, afirmând că Dumnezeu a restabilit comunicarea cu oamenii – alterată prin păcatul protopărinților – *prin Cuvântul Său întrupat*: „Setea oamenilor de Absolut și iubirea Lui de oameni cerea ca dialogul acesta al iubirii să fie dus la o treaptă și mai înaltă sau la treapta cea mai din vârf pentru posibilitățile oamenilor, cu toți oamenii care voiesc. Și Dumnezeu a dus la deplinătate descoperirea Sa prin dialogul direct cu oamenii, în faptul că Însuși Fiul Său Se face om și descoperă pe Dumnezeu în Sine, într-un dialog în care le-a devenit partener la nivelul lor, dar fără să înceteze de a rămâne totodată Dumnezeu... În felul acesta intră El într-un dialog direct cu toți oamenii, grăind El Însuși în limba lor și pe înțelesul lor, deși prin ceea ce le grăiește le deschide poarta spre prezența Sa și spre viața Sa, niciodată posibilă de înțeles și de exprimat în infinitatea ei”⁶⁹.

Concluzii

În starea primordială exista o comunicare și o comuniune personală a lui Dumnezeu cu omul. Prin păcat a intervenit, însă, ruperea comunicării și a comuniunii dintre om și Dumnezeu, păcatul fiind o realitate anticomunitară.

Lumea a căzut, astfel, din starea de comunicare și de comuniune cu Logosul dumnezeiesc, dar restabilirea comunicării și a comuniunii s-a produs prin dialogul lui Dumnezeu cu patriarhii și cu prorocii Vechiului Testament, acest dialog fiind realizat în vederea Întrupării Cuvântului lui Dumnezeu.

⁶⁸ Pr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă...*, vol. I, pp. 44-45.

⁶⁹ Idem, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu...*, p. 151.